

ปัจจัยผลักและปัจจัยดึงในการลงทุนโดยตรงของไทยในกลุ่มประเทศบริกส์:

การศึกษาเชิงคุณภาพ*

PUSH VERSUS PULL FACTORS OF THAILAND'S OFDI IN BRICS:

A QUALITATIVE ANALYSIS

ชฎาภรณ์ ณ นคร*, สุจินดา เจียมศรีพงษ์

Chadaphorn Na Nakorn*, Sujinda Chemsripong

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Economics and Communication, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: chadaphornn65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS 2) ศึกษาผลได้ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย และ 3) ศึกษานโยบายในการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงลึกมุมมองเชิงปฏิบัติและนโยบาย การวิจัยใช้วิธีเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 ราย ได้แก่ ผู้บริหารเอกชนไทยที่ลงทุนในอินเดียและแอฟริกาใต้ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการลงทุน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง การเก็บข้อมูลเป็นเชิงประจักษ์ผ่านการสัมภาษณ์จนข้อมูลอิ่มตัว และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงธีมร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้โปรแกรม NVivo ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยผลักที่มีอิทธิพลต่อการลงทุน ได้แก่ ตลาดในประเทศที่อิ่มตัว ความไม่แน่นอนทางการเมือง ความจำเป็นในการแสวงหาเทคโนโลยีและโอกาสทางธุรกิจใหม่ ขณะที่ปัจจัยดึงดูดจากกลุ่มประเทศ BRICS ได้แก่ สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน การเปิดเสรีการถือหุ้น ขนาดตลาดที่ใหญ่ 2) ผลได้ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นทั้งในระดับบริษัทและระดับประเทศ โดยบริษัทไทยได้รับผลเชิงบวกด้านรายได้ การขยายธุรกิจ การเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ขณะที่ระดับประเทศได้รับประโยชน์ต่อ GDP การพัฒนาทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ และการยกระดับขีดความสามารถการแข่งขัน และ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายเน้นการจัดตั้งศูนย์สนับสนุนการลงทุนขาออก สนับสนุนด้านข้อมูล กฎหมาย การใช้ประโยชน์จากความตกลงทางการค้า องค์ความรู้ใหม่ คือ การพัฒนา “โมเดลปัจจัยขับเคลื่อนการตัดสินใจลงทุนในกลุ่มประเทศ BRICS ของไทย” ความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างปัจจัยผลัก - ดึง กลไกสนับสนุน และผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ปัจจัยผลักดัน, ปัจจัยดึงดูด, การลงทุนโดยตรง, กลุ่มประเทศบริกส์, ผลได้ทางเศรษฐกิจ

Abstract

This study aims to: 1) Examine the key factors influencing the outward foreign direct investment (OFDI) decisions of Thai companies in BRICS countries, 2) Investigate the economic benefits resulting from Thailand's OFDI, and 3) Explore relevant policy mechanisms that support Thai investment abroad. A qualitative research design was employed, involving four key informants purposively selected from executives of Thai firms operating in India and South Africa and senior officials from government agencies responsible for international investment promotion. In-depth semi-structured interviews were conducted until data saturation was reached, and the data were analyzed using thematic analysis supported by content analysis with NVivo software. 1) The findings reveal that push factors influencing Thai investment include a saturated domestic market, Political uncertainty, and the need for technological upgrading and new business opportunities. Meanwhile, pull factors from BRICS countries include investment incentives, ownership 2) Liberalization, and access to large and growing consumer markets. the economic benefits occur at both firm and national levels. At the firm level, companies gain increased revenues, business expansion, and access to new technologies. At the national level, benefits emerge through GDP enhancement, human capital development, and strengthened global competitiveness. and 3) Policy recommendations emphasize establishing an outbound investment support center, legal and informational assistance, and strategic utilization of trade agreements. The contribution of this study is the development of a conceptual model explaining the dynamic interaction between push factors, pull factors, enabling mechanisms, and economic outcomes driving Thailand's OFDI in BRICS markets.

Keywords: Pull Factors, Push Factors, Direct Investment, BRICS, Economic Outcomes

บทนำ

การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (Outward Foreign Direct Investment: OFDI) เป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงตลาดใหม่ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในต่างประเทศ (Dunning, J. H., 1980) สำหรับประเทศไทยการลงทุนในต่างประเทศมีบทบาทมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่า มูลค่า OFDI ของไทยเพิ่ม 5 เท่าจาก 3.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2005 เป็น 17 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2022 แสดงถึงแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (Bank of Thailand, 2023) และหนึ่งในภูมิภาคที่ไทยให้ความสนใจเพิ่มขึ้น คือ กลุ่มประเทศ BRICS ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ซึ่งมีจำนวนประชากรรวมกว่า 3.2 พันล้านคน และคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 25% ของ GDP โลก (World Bank, 2023) กลุ่มประเทศ BRICS มีจุดแข็งสำคัญด้านจำนวนประชากร ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่และเป็นแรงดึงดูดสำคัญที่ทำให้ไทยสนใจเข้าไปลงทุนเพื่อแสวงหาผลกำไร

ซึ่งการลงทุนในกลุ่มนี้จัดเป็นการลงทุนที่มีศักยภาพสูง เพราะประเทศเหล่านี้ เป็นตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีบทบาทเพิ่มขึ้นในห่วงโซ่มูลค่าโลก และสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน จีนและอินเดียถือเป็นตลาดที่สำคัญ ขณะที่รัสเซียและแอฟริกาใต้มีทรัพยากรที่ตอบโจทย์อุตสาหกรรมพลังงาน และวัตถุดิบ

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในกลุ่ม BRICS ย่อมมีความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญ เช่น ข้อจำกัดเชิงสถาบันและกฎระเบียบ ได้แก่ ความไม่โปร่งใสในขั้นตอนทางกฎหมาย ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และความไม่แน่นอนทางการเมืองโดยเฉพาะในรัสเซียและแอฟริกาใต้ (North, D. C., 1990); (World Bank, 2022) ขณะเดียวกัน ปัจจัยผลักดันจากประเทศไทย เช่น ตลาดในประเทศที่เริ่มอิ่มตัว ต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้น และความจำเป็นในการเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ล้วนกระตุ้นให้บริษัทไทยต้องหาตลาดและทรัพยากรจากต่างประเทศ (Banga, R., 2004) งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย (Outward Foreign Direct Investment: OFDI) ส่วนใหญ่นำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ เช่น Panel Regression Model เพื่อทดสอบปัจจัยแรงผลัก (push factors) และแรงดึง (pull factors) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุน (Buckley, P. J. et al., 2007) ผลการศึกษาทางเชิงปริมาณจำนวนมาก พบว่า ปัจจัยด้านสถาบันการเมืองและการบริหารภาครัฐ (Soussane, M., 2022); (Kwablah, G., 2022); (Gopalan, S. et al., 2019) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (Chemsripong, S., 2021); (Alhamran, M., 2021); (Kwablah, G., 2022) และปัจจัยด้านการเปิดกว้างทางการค้า (Trade Openness) (Dash, A. K., 2021); (Aloui, Z., 2021); (Emako, E., 2022) เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวยังมี ข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านข้อมูล (Data limitation) ข้อมูล OFDI ของไทยไปยังกลุ่มประเทศ BRICS มีจำนวนปีและตัวแปรจำกัด ทำให้ไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมและพลวัตของการลงทุนในเชิงลึกได้ครบถ้วน 2) ความแตกต่างเชิงบริบท (Contextual differences) แบบจำลองเชิงปริมาณไม่สามารถอธิบายปัจจัยเชิงพฤติกรรมและบริบทของการตัดสินใจลงทุน เช่น บทบาทของผู้บริหาร ปัจจัยเชิงนโยบาย หรือข้อจำกัดเชิงสถาบันได้อย่างชัดเจน 3) การตีความเชิงเหตุผลเชิงลึก (Causal explanation) แม้ผลลัพธ์เชิงสถิติจะบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แต่ยังไม่สามารถอธิบาย “เหตุผลเชิงกลยุทธิ์” ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจลงทุนได้อย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงเลือกใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจากภาคธุรกิจและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เข้าใจบริบทจริงของการลงทุนไทยในกลุ่มประเทศ BRICS ทั้งในด้านแรงผลัก แรงดึง และข้อจำกัดเชิงนโยบาย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) และโปรแกรม NVivo ในการสกัดประเด็นสำคัญ ซึ่งช่วยเติมเต็มข้อจำกัดของการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเพิ่มความลึกของการตีความเชิงเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ แม้วิธีการเชิงคุณภาพจะช่วยให้เข้าใจกลไกทางเศรษฐกิจได้อย่างลึกซึ้ง แต่ยังมีข้อจำกัดในการสะท้อน “ผลได้เชิงเศรษฐกิจและสังคม” และ “ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม”

ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ประกอบการและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS และศึกษาผลได้ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย รวมถึงศึกษานโยบายต่าง ๆ ทั้งของประเทศของไทยและกลุ่มประเทศ BRICS

ในการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย โดยการวิเคราะห์ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านการค้า ที่มีผลต่อการลงทุนของไทยในกลุ่มประเทศ BRICS การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในหลายมิติเชิงวิชาการ ซึ่งช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับผลลัพธ์เชิงคุณภาพของ OFDI และเชิงนโยบาย โดยสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับภาครัฐและผู้กำหนดกลยุทธ์ เพื่อยกระดับการสนับสนุนและเสริมสร้างความยั่งยืนของการลงทุนไทยในต่างประเทศให้สอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS
2. เพื่อศึกษาผลได้ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย
3. เพื่อศึกษานโยบายในการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS ศึกษาผลได้ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย และศึกษานโยบายในการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงลึกที่สามารถสะท้อนประสบการณ์จริงในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการลงทุนระหว่างประเทศที่มีความซับซ้อนและแตกต่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎระเบียบของประเทศปลายทาง

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลถูกคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและเกี่ยวข้องกับการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS การใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกและตรงประเด็นมากกว่าการเลือกแบบสุ่ม ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติมาตรฐานของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Etikan, I. et al., 2015) โดยมี จำนวน 4 ราย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

รหัส	หน่วยงาน/บทบาท	บทบาทข้อมูล
I1	ผู้บริหารบริษัทไทยที่ลงทุนในกลุ่มประเทศ BRICS	ประสบการณ์ตรงด้านโอกาส ความเสี่ยง และปัจจัยผลัก - ดึง และมุมมองเชิงประสบการณ์การดำเนินธุรกิจจริง
I2	ผู้บริหารบริษัทไทยที่ลงทุนในกลุ่มประเทศ BRICS	ประสบการณ์ตรงด้านโอกาส ความเสี่ยง และปัจจัยผลัก - ดึง และมุมมองเชิงประสบการณ์การดำเนินธุรกิจจริง
I3	เจ้าหน้าที่ระดับสูงจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS	นโยบายส่งเสริมการลงทุนและสภาพแวดล้อมเชิงกฎระเบียบ
I4	เจ้าหน้าที่ระดับสูงจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS	ข้อมูลเชิงเอกสารภาครัฐและ Fact Sheet ของกลุ่มประเทศ BRICS

แม้จำนวนผู้ให้ข้อมูลจะมีเพียง 4 ราย แต่ข้อมูลมีความเข้มข้นและลึกเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการสัมภาษณ์ดำเนินต่อเนื่องจนข้อมูลเกิดความอิ่มตัว (Data Saturation) ซึ่งหมายถึง ไม่พบประเด็นใหม่เพิ่มเติมในช่วงท้ายของการเก็บข้อมูล (Guest, G. et al., 2006) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลและตีความอย่างรอบด้าน โดยใช้วิธีทวนสอบกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความเชื่อมั่นในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Birt, L. et al., 2016)

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเตรียมกรอบประเด็นคำถามล่วงหน้าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนทนาเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละราย ทั้งนี้ กรอบคำถามถูกออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งสามข้อ ครอบคลุมประเด็น 1) ปัจจัยหลัก - ปัจจัยตั้งในการตัดสินใจลงทุน 2) ผลได้ทางเศรษฐกิจของการลงทุน และ 3) นโยบาย ข้อเสนอแนะ และข้อจำกัดในการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และผ่านการทดลองใช้ (Pilot Test) เพื่อปรับแก้ความชัดเจน เชิงถ้อยคำ และความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งแบบพบหน้าและออนไลน์เป็นเวลา 45 - 90 นาทีต่อราย โดยได้รับความยินยอมบันทึกเสียงเพื่อนำไปถอดความแบบข้อความ (Verbatim Transcription)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) ตามแนวทาง 6 ขั้นตอน ของ Braun, V. & Clarke, V. ได้แก่ 1) ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล 2) การสร้างโค้ดเบื้องต้น 3) การจัดประเภทโค้ดเป็นหมวดหมู่ 4) สร้างธีมหลัก 5) ทบทวนและตั้งชื่อธีม และ 6) รายงานผลการวิเคราะห์เชิงความหมาย เพื่อให้ข้อมูลมีโครงสร้าง และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้โดยใช้โปรแกรม NVivo เป็นเครื่องมือช่วยวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมในการวิจัยเชิงคุณภาพในปัจจุบัน (Braun, V. & Clarke, V., 2021) ความน่าเชื่อถือของการวิจัยได้รับการตรวจสอบเพิ่มเติมผ่านวิธีการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) และการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันข้อมูลจากหลากหลายแหล่งและป้องกันความเอนเอียงในการตีความ

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยผลัก (Push factor) ที่ทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องมองหาโอกาสนอกประเทศเกิดจากสภาพตลาดภายในประเทศที่เริ่มอิ่มตัว อีกทั้งผู้ประกอบการยังมีแรงจูงใจในการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และความรู้จากต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของตนเอง ดังนั้น การขยายฐานการผลิตหรือการหาตลาดใหม่ในต่างประเทศจึงกลายเป็นทางเลือกที่สำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลจากภาคธุรกิจสะท้อนสอดคล้องกันว่า

“...หากต้องการเติบโตเพิ่ม เราต้องออกไปสู่ตลาดที่ใหญ่กว่า...” (I1, 2025) ซึ่งสะท้อนการรับรู้เชิงกลยุทธ์ด้านความจำเป็นในการแสวงหาโอกาสใหม่ ในขณะเดียวกัน ปัจจัยดึงดูด (Pull factor) ของกลุ่มประเทศ BRICS มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการไทยเข้าไปลงทุนหรือทำธุรกิจ ปัจจัยเหล่านี้ ประกอบด้วย สิทธิประโยชน์ทางภาษีและมาตรการคืนเงินลงทุนบางส่วน การเปิดกว้างด้านการถือหุ้นและการควบรวมกิจการ (Mergers and Acquisitions: M&A) ตลอดจนขนาดตลาดที่ใหญ่และมีเครือข่ายทางธุรกิจ เอื้อต่อการเติบโต ซึ่งผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “...รัฐบาลอินเดียและแอฟริกาได้เปิดโอกาสนักลงทุนต่างชาติและมี incentive ชัดเจน ซึ่งไทยไม่มี...” (I2, 2025) สิ่งเหล่านี้ช่วยลดต้นทุนการทำธุรกรรม เพิ่มระดับความแน่นอนและความมั่นใจในการประกอบธุรกิจเอื้อต่อการเติบโต สิ่งเหล่านี้ช่วยลดต้นทุนการทำธุรกรรม เพิ่มระดับความแน่นอนและความมั่นใจในการประกอบธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่ตลาดของกลุ่มประเทศ BRICS ยังมีอุปสรรคและข้อจำกัด (Frictions) ที่ต้องพิจารณา เช่น ความแตกต่างด้านภาษา ระบบเอกสารทางธุรกิจที่ซับซ้อน และนโยบายทางเศรษฐกิจการค้าที่แตกต่างกัน โดยผู้ให้ข้อมูลภาครัฐระบุว่า “...การเข้าใจระบบกฎหมายและเอกสารของแต่ละประเทศต้องมีผู้เชี่ยวชาญช่วย...” (I3, 2025) สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพึ่งพาบริการสนับสนุน เช่น ศูนย์บริการ Outbound Desk การจัดหาล่ามผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงเครื่องมือและข้อมูลเกี่ยวกับความตกลงการค้าเสรี (FTA) เพื่อช่วยลดอุปสรรคดังกล่าว ผลลัพธ์ (Outcomes) จากการที่ผู้ประกอบการไทยขยายไปยังตลาด BRICS สามารถสะท้อนออกมาได้ทั้งในระดับบริษัทและระดับประเทศ ในระดับบริษัท ผู้ประกอบการได้รับรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสขยายตัว และเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจใหม่ ส่วนในระดับประเทศ การลงทุนดังกล่าวช่วยก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจโดยรวม และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อประเทศในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับโครงสร้างการวิเคราะห์ในตารางที่ 2 ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่าง ปัจจัยผลัก ปัจจัยดึง อุปสรรค ผลลัพธ์ และข้อเสนอเชิงนโยบาย

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย NVivo สามารถสังเคราะห์เป็น 5 ทิมหลัก

ทิมหลักจากผลวิจัย	เนื้อหาที่พบ	การเชื่อมโยงกับ OLI theory	การเชื่อมโยงกับ Institutional Theory
ปัจจัยผลัก (Push Factors)	1. ตลาดไทยอิ่มตัว 2. ต้นทุนสูง 3. การแข่งขันรุนแรง	1. Ownership advantage: ได้เปรียบเชิงเทคโนโลยี/ การบริหาร	ความไม่แน่นอนและ ข้อจำกัดเชิงสถาบันในประเทศ แม้ผลักดันบริษัทออกไป
ปัจจัยดึง (Pull Factors)	1. ตลาด BRICS ขนาดใหญ่ 2. ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ 3. สิทธิประโยชน์การลงทุน	1. Location advantage: ได้เปรียบด้านตลาดและทรัพยากร ในประเทศปลายทางดึงดูดการ ลงทุน	นโยบายการลงทุนเอื้อ เช่น tax holiday กฎหมาย FDI ที่เปิดกว้าง
อุปสรรค (Obstacles/ Barriers)	1. กฎหมายซับซ้อน 2. ความเสี่ยงทางการเมือง 3. ภาษา/วัฒนธรรม	1. Internalization advantage: บริษัท internalize บางกิจกรรม เพื่อลดความเสี่ยง	ตรงกับ Institutional Theory: ความอ่อนแอของสถาบัน ความไม่โปร่งใส ความแตกต่างด้านกฎระเบียบ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย NVivo สามารถสังเคราะห์เป็น 5 ทีมหลัก (ต่อ)

ทีมหลักจากผลวิจัย	เนื้อหาที่พบ	การเชื่อมโยงกับ	การเชื่อมโยงกับ
		OLI theory	Institutional Theory
ผลลัพธ์ (Outcomes/ Impacts)	1. รายได้เพิ่ม	1. Internalization:	สถาบันและแรงกดดันทางสังคม
	2. ถ่ายทอดเทคโนโลยี	ควบคุมห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มเอง	ผลักดันให้บริษัททำ CSR และ
	3. การสร้างงาน CSR	เพื่อรักษาผลประโยชน์	ปรับตามมาตรฐาน
ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)	1. Outbound Desk	1. สนับสนุนให้ใช้ Ownership	รัฐควรเสริม institutional
	2. สนับสนุนทางการเงิน	และ Location advantages	support ให้เข้มแข็ง
	3. FTA Navigator	ได้เต็มศักยภาพ	เพื่ออำนวยความสะดวกแก่
	4. อบรมด้านกฎหมาย/ภาษา		นักลงทุน

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพในครั้งนี้ได้จัดโครงสร้างผลการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับตัวแปรหลักที่ใช้เป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ มิติการเมือง เศรษฐกิจ และการค้า ทั้งในเชิง ปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทาง (Pull Factors) และ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง (Push Factors) การจัดวางในลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็นพลวัตของการตัดสินใจลงทุนระหว่างประเทศในเชิงองค์รวม โดยอาศัยทั้งหลักฐานเชิงข้อความจากผู้ให้ข้อมูล (I1 - I3) ทั้งนี้ การตีความในกรอบดังกล่าวช่วยให้สามารถเปรียบเทียบกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ และยังเน้นย้ำปัจจัยเฉพาะบริบทที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในกลุ่มประเทศ BRICS อันเป็นข้อมูลสำคัญต่อการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายในระยะต่อไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) ตามกรอบการศึกษาที่กำหนด พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) จากประเทศไทย 1) ความไม่มั่นคงทางการเมือง (Political Uncertainty) ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนย้ำถึงปัญหาความไม่แน่นอนของเสถียรภาพทางการเมืองไทย ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการวางแผนลงทุนระยะยาว (I1, 2025); (I2, 2025); (I3, 2025) และ 2) ตลาดภายในประเทศมีขนาดเล็ก (Small Domestic Market) บริษัทไทยประสบข้อจำกัดในการขยายตลาดในประเทศ จึงต้องมองหาตลาดใหม่ที่ใหญ่กว่าเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) จากกลุ่มประเทศ BRICS 1) สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน (Investment Incentives) ประเทศปลายทาง เช่น อินเดียและแอฟริกาใต้ มีนโยบายที่เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ เช่น การอนุญาตถือหุ้น 100% และการคืนเงินลงทุน 25% ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญ (I2, 2025) และ 2) ศักยภาพตลาดและการเติบโต (Market Potential) ขนาดตลาดและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ BRICS เป็นปัจจัยหลักที่ดึงดูดการลงทุน โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดไทยที่เล็กกว่า

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จาก Fact Sheet พบว่า ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น GDP อัตราเงินเฟ้อ และการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น สิทธิประโยชน์การลงทุน (Incentives) และการเข้าถึงตลาด (Market Access) มีความสอดคล้องกับกรอบตัวแปร Pull Factors และ Push Factors ที่นำมาใช้ในการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะประเทศอินเดียและจีนที่โดดเด่นด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP Growth)

และขนาดตลาด (Market Size) ขณะที่ประเทศแอฟริกาใต้มีมาตรการดึงดูดการลงทุนเชิงนโยบายที่ชัดเจน (I4, 2025) ดังนั้น ข้อมูลจาก Fact Sheet สามารถนำมาเสริมความน่าเชื่อถือและความแข็งแรงของผลการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) ที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ (I1, 2025); (I2, 2025); (I3, 2025) และทำหน้าที่เป็นฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Support) เพื่อยืนยันว่า การลงทุนโดยตรงในกลุ่มประเทศ BRICS เป็นกลยุทธ์สำคัญสำหรับบริษัทไทยในอนาคต

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า การลงทุนโดยตรงของบริษัทไทยไปยังกลุ่มประเทศ BRICS ถูกขับเคลื่อนโดยปัจจัยทั้งภายนอกและภายในประเทศ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) และ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดหมวดหมู่ในตารางที่ 2 และเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์เชิงมิติในตารางที่ 3 ในส่วนของ ปัจจัยดึงดูดจากกลุ่มประเทศ BRICS ปัจจัยทางการเมืองถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ อินเดียเปิดเสรีการถือหุ้นสำหรับนักลงทุนต่างชาติ ขณะที่แอฟริกาใต้มีมาตรการคืนเงินลงทุนสูงถึง 25% แม้เสถียรภาพทางการเมืองจะแตกต่างกัน แต่มาตรการเหล่านี้ช่วยลดความเสี่ยงและสร้างแรงดึงดูดหลัก ในด้านเศรษฐกิจ อินเดียและจีนมีอัตราการเติบโต GDP สูง ตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ และแรงงานจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนถึงโอกาสทั้งฐานการผลิตและตลาดบริโภค ขณะที่ปัจจัยด้านการค้าก็เป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยกลุ่มประเทศ BRICS มีโครงสร้างพื้นฐานและกิจกรรมทางการค้าที่เอื้อต่อการเข้าถึงตลาดและห่วงโซ่อุปทาน เช่น โครงการ Belt and Road Initiative ของจีน การทำหน้าที่เป็น Gateway to Africa ของแอฟริกาใต้ และงาน Trade Fairs ของอินเดีย (I4, 2025)

ด้านปัจจัยผลักดันจากประเทศไทย พบว่า ขนาดตลาดภายในประเทศและอัตราการเติบโต GDP ยังจำกัด รวมถึงโอกาสทางธุรกิจและแรงงานเมื่อเปรียบเทียบกับโอกาสในกลุ่มประเทศ BRICS ไม่เพียงพอที่จะดึงดูดบริษัทให้อยู่ในประเทศไทย ปัจจัยเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่กระตุ้นให้บริษัทไทยมองหาตลาดและโอกาสลงทุนขาออก เมื่อพิจารณามูลค่าการค้าและศักยภาพการลงทุน ไทย - BRICS พบว่า จีนและอินเดียเป็นคู่ค้าหลัก โดยมูลค่าการค้ารวมไทย - จีนสูงถึง 105,934 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และไทย - อินเดีย 15,990 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการเป็นปลายทางการลงทุนโดยตรง (ODI) (I4, 2025)

ตารางที่ 3 การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับตัวแปรที่กำหนด

มิติ	Push Factors (ปัจจัยผลักดัน: ไทย)	Pull Factors (ปัจจัยดึงดูด: BRICS)	Outcomes Policy Implications
การเมือง	ระบบ one-stop service เอื้อต่อ inbound แต่ขาดศูนย์กลางข้อมูล กฎหมายต่างประเทศสำหรับ Outbound ซึ่งขึ้นข้อเสนอ “Outbound Desk”	- กฎระเบียบ ความเป็นธรรมและเสถียรภาพการเมืองเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ - การเปิดกว้างการถือหุ้น M&A (อินเดีย แอฟริกาใต้) - ข้อจำกัดด้านศาสนา วัฒนธรรม (บางกรณี)	- ความสามารถในการคัดเลือกประเทศปลายทางที่เหมาะสม - ข้อเสนอเชิงนโยบาย: การจัดตั้ง Outbound Desk และบริการสนับสนุนด้านกฎหมาย
เศรษฐกิจ	แรงผลักดันหลัก: การเติบโตเชิงกลยุทธและการเรียนรู้เทคโนโลยี มากกว่าปัจจัยด้านค่าแรง	- สิทธิประโยชน์ทางภาษีและอากร - มาตรการคืนเงินลงทุน 25% (South Africa)	- บริษัท: การขยายรายได้และการเรียนรู้

ตารางที่ 3 การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับตัวแปรที่กำหนด (ต่อ)

มิติ	Push Factors (ปัจจัยหลัก: ไทย)	Pull Factors (ปัจจัยดึงดูด: BRICS)	Outcomes Policy Implications
		- “ค่าแรง” ไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาด	- ประเทศ: การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการยกระดับอุตสาหกรรม
การค้า	- โครงสร้างโลจิสติกส์ในไทยพร้อมเชื่อมต่อ แต่ต้องพึ่งพา FTA และพันธมิตรต่างประเทศ	- ความพร้อมโครงสร้างพื้นฐาน (รวมดิจิทัลแพลตฟอร์ม) - การใช้ FTA ลดอุปสรรคทางการค้าและภาษี	- เสริมความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน - วางยุทธศาสตร์ฐานการผลิตใหม่
ข้อมูลเชิงปริมาณ (ODI)	- ข้อมูลบริษัทไทยที่ลงทุนใน BRICS ยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะบริษัทนอก BOI	(N/A)	สนับสนุนการพัฒนาฐานข้อมูลเชิงนโยบายเพื่อใช้ในการปรับปรุงรอบถัดไป

2. ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย

ผลได้ทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะได้รับ 1) ในระดับบริษัท การลงทุนโดยตรงของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS โดยเฉพาะจีนและอินเดีย คาดว่าจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้และกำไรจากการเข้าถึงฐานผู้บริโภคที่มีขนาดใหญ่ และกำลังซื้อที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ขนาดตลาดที่กว้างขวางดังกล่าวเปิดโอกาสให้บริษัทไทยสามารถขยายตลาดได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ขณะเดียวกัน ต้นทุนแรงงานที่ต่ำในบางประเทศยังเป็นปัจจัยเอื้อให้บริษัทสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความยืดหยุ่นในเชิงการดำเนินงาน โดยผู้ให้ข้อมูลจากภาคธุรกิจได้สะท้อนว่า “...การลงทุนในอินเดียทำให้เรามีฐานตลาดใหม่และลดต้นทุนการผลิตอย่างมาก...” (I2, 2025) การเข้าถึงห่วงโซ่อุปทานระดับโลก (Global Supply Chain) ผ่านการลงทุนในประเทศเหล่านี้ยังช่วยให้บริษัทไทยสามารถเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่มีศักยภาพสูง อันจะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการจัดหมวดหมู่เชิงธีมใน ตารางที่ 3 หมวด Firm-Level Outcomes และ 2) ในระดับประเทศ การค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ BRICS มีแนวโน้มที่จะส่งผลเชิงบวกต่อการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในระยะยาว การลงทุนและความร่วมมือทางธุรกิจในตลาดขนาดใหญ่ที่มีแรงงานต้นทุนต่ำและโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานที่แข็งแกร่ง ไม่เพียงช่วยเพิ่มการส่งออกสินค้าและบริการของไทยเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ และการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมไทยในระดับโลก โดยผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐให้สัมภาษณ์ว่า “...การลงทุนของเอกชนไม่ใช่แค่เพิ่มรายได้ให้บริษัท แต่เป็นการเปิดประตูเศรษฐกิจระดับประเทศ...” (I3, 2025) ปัจจุบันเหล่านี้สะท้อนถึงศักยภาพในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย พร้อมทั้งสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการกระจายการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดวิเคราะห์ใน ตารางที่ 3 ในหมวด Country-Level Outcomes

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) ตามกรอบการศึกษาที่กำหนด พบประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ผลได้ทางเศรษฐกิจที่บริษัทได้รับ (Firm-level Outcomes) บริษัทที่ไปลงทุนในกลุ่มประเทศ BRICS ได้ประโยชน์ด้านรายได้ กำไร การขยายธุรกิจ และการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ อีกทั้งยังช่วยสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งสอดคล้องกับเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูลจากภาคธุรกิจ (I1, 2025); (I2, 2025) และ 2) ผลได้ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับ (Country-level Outcomes) การลงทุนในต่างประเทศมีส่วนช่วยเพิ่มมูลค่า GDP การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมกลับมาพัฒนาภาคการผลิต และช่วยขยายเครือข่ายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยข้อมูลนี้ได้รับการยืนยันจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐและข้อมูลเชิงเอกสาร (I3, 2025); (I4, 2025)

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า ผลที่คาดว่าจะได้รับการลงทุนนี้ ทั้งในระดับบริษัทและประเทศ มีความชัดเจน ในระดับบริษัท บริษัทไทยสามารถเพิ่มรายได้และกำไรจากการเข้าถึงตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ ส่วนในระดับประเทศ การค้ากับกลุ่มประเทศ BRICS มีศักยภาพขยาย GDP ไทยในระยะยาว พร้อมเปิดโอกาสถ่ายทอดเทคโนโลยีและเรียนรู้เชิงธุรกิจจากมหาอำนาจเศรษฐกิจ จากผลวิเคราะห์ดังกล่าว ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การเจรจาความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน (FTA BITs) กับอินเดียและแอฟริกาใต้ เพื่อให้เอกชนไทยเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านการเงินและการถือหุ้น การพัฒนานโยบายสนับสนุนการลงทุนขาออก (OFDI) ให้เป็นวาระแห่งชาติ และการเสริมข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้านการเมืองและความโปร่งใส โดยใช้ดัชนีสากล เช่น World Bank Governance Indicators (I4, 2025)

3. นโยบายในการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพชี้ให้เห็นความจำเป็นในการสร้างกลไกสนับสนุนการลงทุนขาออกของบริษัทไทยไปยังกลุ่มประเทศ BRICS โดยข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญสามารถสรุป ได้ดังนี้ 1) เจรจาความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน ภาครัฐไทยควรเน้นการเจรจา FTA (Free Trade Agreement) และ BITs (Bilateral Investment Treaties) กับอินเดียและแอฟริกาใต้ เพื่อให้เอกชนไทยสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ เช่น การคืนเงินลงทุนและความยืดหยุ่นในการถือหุ้น โดยผู้ให้ข้อมูลภาครัฐสะท้อนว่า “...หากไทยมีข้อตกลงการค้าและการลงทุนเหมือนประเทศชั้นนำอื่น จะเพิ่มความมั่นใจให้บริษัทไทยตัดสินใจลงทุน...” (I3, 2025) 2) พัฒนานโยบายสนับสนุนการลงทุนขาออก (OFDI) ภาครัฐไทยควรส่งเสริม Outward Foreign Direct Investment ให้เป็นวาระแห่งชาติ จะช่วยสนับสนุนบริษัทไทยขนาดกลางและขนาดใหญ่ให้สามารถขยายตลาดและเข้าถึงฐานการผลิตในต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประสบการณ์จากผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชนที่ระบุว่า การขยายธุรกิจไปยังกลุ่มประเทศ BRICS ต้องการ “...การสนับสนุนเชิงระบบมากกว่าการช่วยเหลือรายกรณี...” (I1, 2025) และ 3) เสริมข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้านการเมืองและความโปร่งใส ภาครัฐไทยควรใช้ดัชนีสากล เช่น World Bank Governance Indicators ประกอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเมืองและความโปร่งใสในประเทศปลายทาง เพื่อให้บริษัทไทยสามารถตัดสินใจลงทุนบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐคนหนึ่งกล่าวว่า “นักลงทุนไทยส่วนใหญ่กังวลความไม่แน่นอนด้านกฎหมายและความโปร่งใสของประเทศปลายทางมากกว่าปัจจัยทางธุรกิจ” (I4, 2025)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) ตามกรอบการศึกษาที่กำหนด พบประเด็นสำคัญ คือ ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations) ภาครัฐควรสร้างความมั่นคงทางการเมือง พัฒนากลไกสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านการลงทุนระหว่างประเทศ และผลักดันการทำความตกลงทางการค้าและการลงทุน เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ให้แก่นักลงทุนไทย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้าน Policy Recommendations ที่สรุปไว้ในตารางที่ 3

กล่าวโดยสรุป การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ BRICS เป็นผลจากแรงผลักดันภายในประเทศที่จำกัดโอกาสการเติบโต และแรงดึงดูดจากประเทศปลายทางที่มอบโอกาสและสิทธิประโยชน์เชิงนโยบาย ทั้งนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการลงทุน ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากโอกาสในต่างประเทศ จะเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของการลงทุนไทยในเวทีโลก นอกจากนี้ การลงทุนโดยตรงของบริษัทไทยไปยังกลุ่มประเทศ BRICS เป็นกลยุทธ์สำคัญในการขยายตลาดและสร้างรายได้ รวมถึงเป็นช่องทางในการยกระดับเทคโนโลยีและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การสนับสนุนเชิงนโยบาย และข้อมูลเชิงประจักษ์จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของกลยุทธ์ดังกล่าว

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS ผลวิจัยการวิเคราะห์ ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนโดยตรงของไทย (ODI) ในกลุ่มประเทศ BRICS ผสมผสานระหว่าง “แรงผลักดัน” (Push Factors) จากประเทศต้นทางและ “แรงดึงดูด” (Pull Factors) จากประเทศปลายทางได้อย่างแยบยล โดยสามารถสังเคราะห์และเปรียบเทียบกับงานวิจัยเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ล่าสุด ได้ดังนี้ แรงผลักดันจากประเทศไทย งานวิจัยด้านบททฤษฎีชี้ว่า ปัจจัยด้านความไม่แน่นอนทางการเมือง (Political Stability) เป็นตัวแปรสำคัญต่อการลงทุนระหว่างประเทศ (Faruq, A. T. M., 2023) อย่างสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ที่ระบุว่า “ความไม่มั่นคงทางการเมืองไทยส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการวางแผนลงทุนระยะยาว” แรงดึงดูดจากกลุ่มประเทศ BRICS งานจาก Lee, S. Y. et al. พบว่า อัตราค่าแรงขั้นต่ำในประเทศต้นทางและปัจจัยเชิงสถาบัน เช่น government index และ trade openness มีอิทธิพลต่อ ODI อย่างมีนัยสำคัญ (Lee, S. Y. et al., 2022) นอกจากนี้ งานวิจัยในกลุ่มประเทศ BRICS โดย Soomro, A. N. et al. พบว่า แม้ trade openness และ FDI จะมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่โดยตรงอาจมีผลลบ ในขณะที่ ICT infrastructure เป็นปัจจัยส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในบางประเทศ (Soomro, A. N. et al., 2022) แนวความคิดนี้สอดคล้องกับที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า “สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน เช่น การคืนเงินลงทุน 25% และการถือหุ้น 100% เป็นแรงดึงดูดสำคัญ”

เมื่อพิจารณาในกรอบทฤษฎี OLI ของ Dunning, J. H. พบว่า บริษัทไทยใช้ความได้เปรียบเชิงกรรมสิทธิ์ (Ownership) เช่น ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และความได้เปรียบเชิงสถานที่ (Location) จากตลาดขนาดใหญ่ และทรัพยากรในกลุ่มประเทศ BRICS ในการขยายการลงทุน ขณะที่การควบคุมภายใน (Internalization) ถูกใช้เพื่อจัดการความเสี่ยงและรักษากำไรภายในบริษัท (Dunning, J. H., 1980) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cruz, C. B. B. et al. ในการอธิบายการขยายตัวของ OFDI และพบว่า ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยร่วมสมัย (Cruz, C. B. B. et al., 2022)

อุปสรรคสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัย ได้แก่ ความไม่แน่นอนทางนโยบาย ความแตกต่างด้านกฎหมาย และข้อจำกัดเชิงสถาบันในประเทศคู่ลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับ Institutional Theory ของ Khan, H. et al. ที่อธิบายว่าสถาบันและกฎระเบียบเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการลงทุน ผลลัพธ์ที่สะท้อนออกมาในกรณีของไทย ได้แก่ การเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นจากขั้นตอนเอกสารซับซ้อน และความท้าทายด้านวัฒนธรรมและภาษา ซึ่งสอดคล้องกับบทความเชิงประจักษ์ล่าสุดที่ระบุว่าคุณภาพสถาบันเป็นตัวกำหนด ODI อย่างมีนัยสำคัญในประเทศกำลังก้าวหน้า (Khan, H. et al., 2024)

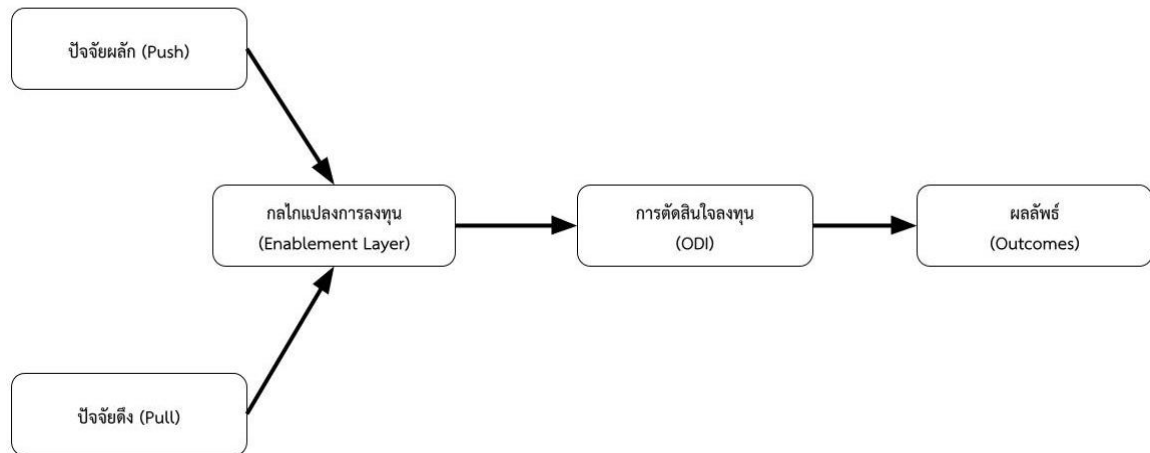
2. ผลได้ทางเศรษฐกิจจากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย ผลได้ทางเศรษฐกิจระดับบริษัทและประเทศ การลงทุนในต่างประเทศช่วยให้บริษัทขยายรายได้ กำไร และเข้าถึงเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดว่าการไหลเข้าของ FDI ช่วยเพิ่มผลิตภาพ ภาคการผลิต และการรวมเทคโนโลยี (Malik, A. & Sah, A. N., 2024) ในระดับประเทศ การลงทุนโดยตรงจะช่วยยกระดับ GDP โดยรวมและส่งผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศต้นทาง ตามงานวิจัยเกี่ยวกับ FDI ใน BRICS ที่เน้นถึงบทบาทของ FDI ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปิดเสรีด้านการค้า (Chattopadhyay, A. K. et al., 2022) ในเชิงผลลัพธ์ พบว่า การลงทุนในกลุ่มประเทศ BRICS สร้างผลได้ทางเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มรายได้ การขยายเครือข่ายธุรกิจ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังบริษัทแม่และแรงงานไทย ขณะเดียวกันยังสร้างคุณค่าทางสังคม ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังแสดงถึงความจำเป็นในการออกแบบนโยบายสนับสนุนของรัฐ เพื่อช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของนักลงทุนไทยในกลุ่มประเทศ BRICS โดยสรุป การวิจัยนี้ชี้ว่าการลงทุนไทยในกลุ่มประเทศ BRICS ไม่เพียงเป็นการแสวงหาตลาดและทรัพยากร แต่ยังสะท้อนถึงความท้าทายเชิงสถาบันและความสำคัญของการสนับสนุนนโยบายเชิงรุก ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการวางยุทธศาสตร์ OFDI ของไทยในอนาคต

3. นโยบายในการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย งานวิจัยชี้ว่าประเทศที่มี “institutional quality” สูง เช่น ระบบกฎหมายที่ชัดเจน และการจัดการทุจริต มีแนวโน้มดึงดูด FDI มากขึ้น (Cutcu, I. & Keser, A., 2025) นอกจากนี้ ความสะดวกในการทำธุรกิจ (Ease of Doing Business) และคุณภาพกำลังคน (Human Capital) ยังมีผลต่อการดึงดูด FDI มากกว่าต้นทุนแรงงานโดยสรุป การศึกษาเชิงฉันทโนบิตของ ODI ของไทยชี้ว่า “แรงผลักดันจากภายในประเทศที่จำกัด” ผสมกับ “แรงดึงดูดจากประเทศปลายทางที่ให้นโยบายเอื้ออำนวย” ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ของทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจทั้งในระดับองค์กรและประเทศเป็นไปตามแนวคิดในวรรณกรรมที่ยกมา การส่งเสริมเสถียรภาพภายใน และการสร้างกลไกสนับสนุนระหว่างประเทศ จึงถือเป็นกุญแจสำคัญต่ออนาคตของการลงทุนของไทยอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลองค์ความรู้ที่อธิบายพลวัตของการตัดสินใจลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS ซึ่งเป็นบริบทที่ยังมีงานศึกษาเชิงประจักษ์จำกัดในวรรณกรรมการลงทุนข้ามพรมแดนของไทย โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นกลไกเชิงเหตุและผลที่เชื่อมโยงระหว่างปัจจัย

ต้นทางและปลายทางที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของการลงทุนข้ามประเทศ และช่วยอธิบายว่ากระบวนการตัดสินใจลงทุนดังกล่าวมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากการประสานกันของหลายองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยในการลงทุนโดยตรงของไทยในกลุ่มประเทศบริกส์

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า องค์ประกอบแรกของโมเดล คือ แรงผลักดันจากประเทศต้นทาง (Push Factors) ซึ่งมีลักษณะเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้บริษัทไทยต้องมองหาโอกาสนอกประเทศ ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย ความไม่แน่นอนทางการเมือง ตลาดภายในที่มีขนาดจำกัด และโอกาสเติบโตเชิงยุทธศาสตร์ที่ไม่เพียงพอ ปัจจัยดังกล่าวทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนที่ผลักดันให้บริษัทเริ่มพิจารณาการลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูงอย่างกลุ่มประเทศ BRICS

องค์ประกอบถัดมา คือ แรงดึงดูดจากประเทศปลายทาง (Pull Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจให้บริษัทไทยตัดสินใจเลือกเข้าไปลงทุน ปัจจัยเหล่านี้ครอบคลุมสิทธิประโยชน์การลงทุน โครงสร้างเศรษฐกิจที่รองรับการผลิต ขนาดตลาดที่ใหญ่และเติบโตสูง รวมถึงความสามารถในการเข้าถึงแรงงานและเทคโนโลยีเฉพาะด้าน ปัจจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าตลาดในกลุ่มประเทศ BRICS ทำหน้าที่เป็นพื้นที่รองรับการลงทุนที่มีศักยภาพเชิงธุรกิจในระยะยาว และสามารถทดแทนข้อจำกัดของตลาดในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบสุดท้ายของโมเดล คือ ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของการลงทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งในระดับบริษัทและระดับประเทศ ในระดับบริษัท ผลการวิจัยพบว่า การลงทุนในต่างประเทศทำให้รายได้และกำไรเพิ่มขึ้น ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม และนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้น ขณะที่ในระดับประเทศ ผลลัพธ์สะท้อนออกมาในรูปแบบการเพิ่มศักยภาพของ GDP การถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้กลับสู่ประเทศแม่ และการสร้างบทบาทใหม่ทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและนานาชาติ ซึ่งเป็นประเด็นสะท้อนเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

โดยสรุป โมเดลองค์ความรู้นี้ ชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของบริษัทไทยในกลุ่มประเทศ BRICS เกิดขึ้นจากกลไกแบบบูรณาการระหว่างแรงผลัก แรงดึง กลไกสนับสนุนเชิงโครงสร้าง และผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้โมเดลนี้สามารถใช้เป็นแนวคิดเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้กำหนดนโยบายและภาคธุรกิจไทยในการวางแผนขยายการลงทุนในบริบทสากลได้อย่างเหมาะสม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปที่สำคัญ 1) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในมิติอุตสาหกรรม (Sectoral Comparative Study) การศึกษาในอนาคตควรพิจารณาเกี่ยวกับการวิเคราะห์การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (ODI) ของไทยในกลุ่ม BRICS แยกตามอุตสาหกรรม เช่น ยานยนต์ เกษตรแปรรูป หรือดิจิทัล เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างของแรงผลัก - แรงดึง และปัจจัยเชิงนโยบายที่มีอิทธิพลเฉพาะในแต่ละภาคส่วน ทั้งนี้ จะช่วยให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความเฉพาะเจาะจงและนำไปใช้ได้มากขึ้น และ 2) การวิเคราะห์พลวัตเชิงภูมิรัฐศาสตร์และเสถียรภาพนโยบาย (Geopolitics & Policy Stability Analysis) ผลการศึกษารั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเสถียรภาพทางการเมืองและกฎระเบียบของประเทศปลายทางมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาในอนาคตจึงควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์พลวัตเชิงภูมิรัฐศาสตร์และความต่อเนื่องของนโยบายของประเทศในกลุ่ม BRICS รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์โลก (เช่น มาตรการกีดกันทางการค้า ความขัดแย้งระหว่างประเทศ) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนความเสี่ยงและโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างรอบด้านและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต 1) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบในมิติอุตสาหกรรม (Sectoral Comparative Study) ควรเปรียบเทียบผลลัพธ์การลงทุนของบริษัทไทยในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น เกษตรแปรรูป พลังงาน และดิจิทัล เพื่อดูว่าปัจจัยผลักและดึงแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมใดมีศักยภาพสูงสุดในกลุ่มประเทศ BRICS และ 2) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค (Regional Comparison) การเปรียบเทียบการลงทุนของไทยในกลุ่มประเทศ BRICS กับกลุ่มประเทศ CLMV หรือ ASEAN จะช่วยให้เข้าใจว่าปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนแตกต่างกันอย่างไร และจะต่อยอดเชิงนโยบายได้แม่นยำขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Alhamran, M. (2021). Determinants of outward foreign direct investment: Evidence from developing economies. *Journal of Economic Studies*, 48(6), 1093-1110.
- Aloui, Z. (2021). Trade openness and foreign direct investment: Evidence from developing and developed countries. *International Economics and Policy Journal*, 18(3), 211-230.
- Banga, R. (2004). Drivers of outward foreign direct investment from Asian developing economies. *Transnational Corporations*, 13(2), 67-105.
- Bank of Thailand. (2023). Thai Direct Investment Abroad (Outflow). Retrieved February 20, 2024, from https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?language=ENG&reportID=848

- Birt, L. et al. (2016). Member Checking: A Tool to Enhance Trustworthiness or Merely a Nod to Validation? *Qualitative Health Research*, 26(13), 1802-1811.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). *Thematic Analysis: A Practical Guide*. London: SAGE Publications.
- Buckley, P. J. et al. (2007). The determinants of Chinese outward foreign direct investment. *Journal of International Business Studies*, 38(4), 499-518.
- Chattopadhyay, A. K. et al. (2022). Trends and determinants of FDI with implications of COVID-19 in BRICS. *Global Journal of Emerging Market Economies*, 14(1), 43-59.
- Chemsripong, S. (2021). Thailand Foreign Direct Investment to CLMV Countries: Macro Economics Approach. *Studies of Applied Economics*, 39(4), 1-12.
- Cruz, C. B. B. et al. (2022). The OLI paradigm as a comprehensive model of FDI determinants: A sub-national approach. *International Journal of Emerging Markets*, 17(1), 145-176.
- Cutcu, I. & Keser, A. (2025). Democracy and foreign direct investment in BRICS-TM countries for sustainable development. *Journal of the Knowledge Economy*, 16(2), 10524-10565.
- Dash, A. K. (2021). Does foreign aid influence economic growth? Evidence from South Asian countries. *Asian Economic Review*, 63(2), 145-168.
- Dunning, J. H. (1980). Toward an eclectic theory of international production: Some empirical tests. *Journal of International Business Studies*, 11(1), 9-31.
- Emako, E. (2022). Macroeconomic determinants of outward foreign direct investment: Evidence from emerging markets. *Journal of Economic Integration*, 37(3), 512-534.
- Etikan, I. et al. (2015). Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1-4.
- Faruq, A. T. M. (2023). The determinants of foreign direct investment (FDI): A panel data analysis for the emerging Asian economies. Retrieved February 20, 2024, from <https://doi.org/10.48550/arXiv.2307.07037>
- Gopalan, S. et al. (2019). Roads to prosperity? Determinants of FDI in China and ASEAN. *The Chinese Economy*, 52(4), 318-341.
- Guest, G. et al. (2006). How Many Interviews Are Enough?: An Experiment with Data Saturation and Variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- I1. (2025, May 6). Data on Direct Investment in the BRICS Countries. (Na Nakorn, C., Interviewer)
- I2. (2025, May 6). Data on Direct Investment in the BRICS Countries. (Na Nakorn, C., Interviewer)
- I3. (2025, May 15). Investment promotion policies and the regulatory environment. (Na Nakorn, C., Interviewer)

14. (2025, May 15). Government documentary data and BRICS country fact sheets. (Na Nakorn, C., Interviewer)
- Khan, H. et al. (2024). Institutional quality and foreign direct investment: Global evidence. *Journal of the Knowledge Economy*, 15(3), 10547-10591.
- Kwablah, G. (2022). Institutional quality, economic growth, and foreign direct investment inflows in developing countries. *Journal of International Trade and Economic Development*, 31(7), 945-963.
- Lee, S. Y. et al. (2022). The push and pull factors of China's outward foreign direct investment. *Technological and Economic Development of Economy*, 28(3), 611-637.
- Malik, A. & Sah, A. N. (2024). Does FDI impact the economic growth of BRICS economies? *Journal of Risk and Financial Management*, 17(1), 1-19.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Press: Cambridge University Press.
- Soomro, A. N. et al. (2022). The dynamic relationship between FDI, ICT, trade openness, and economic growth. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 9(2), 295-303.
- Soussane, M. (2022). Political stability and FDI. *Global Economic Review*, 51(2), 177-196.
- World Bank. (2022). *Worldwide Governance Indicators (WGI)*. Retrieved February 20, 2024, from <https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators>
- _____. (2023). *World Development Indicators (WDI)*. Retrieved February 20, 2024, from <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>